

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ประวัติ โครงสร้าง และการดำเนินการของสหกรณ์ออมทรัพย์ กรอบแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประวัติ โครงสร้าง และการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ คือ “องค์การของบรรดาบุคคล ซึ่งรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตยเพื่อสนองความต้องการ (อันจำเป็น) และความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม”

“สหกรณ์อยู่บนพื้นฐานแห่งคุณค่าของการช่วยตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความเป็นเอกภาพสมาชิกสหกรณ์เชื่อมั่นในคุณค่าทางจริยธรรมแห่งความสุจริต ความเปิดเผย ความรับผิดชอบต่อสังคม และความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น โดยสืบทอดประเพณีปฏิบัติของผู้ริเริ่มการสหกรณ์”

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้ให้คำนิยามคำว่า “สหกรณ์” ไว้ดังนี้ “สหกรณ์หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งรวมกันดำเนินการเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้”

“สหกรณ์ออมทรัพย์” คือองค์การที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มสมาชิก ซึ่งสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ต้องมีพันธะร่วมกัน (Common bond) อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ทำงานในองค์การหรือหน่วยงานเดียวกัน เป็นสมาชิกของสมาคม องค์การ หรือสถาบันเดียวกัน นับถือศาสนาเดียวกัน ประกอบอาชีพเดียวกัน หรืออาศัยในชุมชนเดียวกัน โดยสมาชิกแต่ละคนออมนายได้ฝากไว้กับสหกรณ์เป็นประจำสม่ำเสมอในลักษณะการถือหุ้น และฝากเงิน นอกจากนั้นหากสมาชิกประสบความเดือดร้อนเกี่ยวกับการเงินก็สามารถช่วยเหลือได้โดยการให้กู้ยืม ซึ่งอัตราดอกเบี้ยจะต่ำกว่าสถาบันการเงินอื่น สมาชิกสหกรณ์ทั้งหมดจะเป็นผู้ที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกัน และมีเงินเดือนประจำด้วย

สหกรณ์ออมทรัพย์มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายสหกรณ์ และกระทรวงการคลังได้ประกาศให้สหกรณ์ออมทรัพย์คิดดอกเบี้ยเงินกู้ยืมได้เช่นเดียวกับสถาบันการเงิน ตามประกาศกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2526 (สหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด 2549: 3)

1. ประวัติสหกรณ์ในประเทศไทย

ความคิดริเริ่มจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในประเทศไทยมีมูลเหตุมาตั้งแต่ปลายรัชการที่ 5 ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายจัดตั้งธนาคารเกษตร (Agricultural bank) ขึ้น เพื่อดำเนินการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรซึ่งขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพและมีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่การดำเนินงานเกิดปัญหาเรื่องหลักประกันเงินกู้และการควบคุมมิให้ชาวนาที่กู้ยืมเงินทอดทิ้งที่นาและหลบหนีสิน จึงเป็นอันต้องระงับจากนั้นในปี พ.ศ. 2456 ทางราชการคิดจะปรับปรุงเบงกัลสยามกัมมาจลทุนจำกัด (ธนาคารไทยพาณิชย์ในปัจจุบัน) ให้เป็นธนาคารให้กู้ยืมแห่งชาติ ทำหน้าที่ให้กู้ยืมเงินแก่ราษฎรเพื่อใช้ประกอบอาชีพและปลดปล่อยหนี้สินแต่คณะกรรมการของธนาคารไม่เห็นด้วยอย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นซึ่งปรากฏในรายงานของ เซอร์เบอร์นาร์ด ฮันเตอร์ ซึ่งได้รับเชิญให้เข้ามาสำรวจในหลักการเรื่องนี้ในคราวนั้นจึงถือเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ (กระทรวง การคลังในปัจจุบัน) เกิดความคิดเห็นที่จะนำเอาวิธีการสหกรณ์มาใช้ในประเทศไทย โดยใช้รูปแบบของ “โรฟไฟเฟเชน” และได้มีการจัดตั้งสหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้ในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2459 ซึ่งเป็นสหกรณ์ แห่งแรกของประเทศไทยขึ้น เมื่อปรากฏว่าดำเนินงานได้ผลดีให้เห็นเป็นตัวอย่างแล้ว ปรากฏว่าราษฎรเกิดความเลื่อมใส ยื่นหนังสือขอจัดตั้งสหกรณ์เป็นจำนวนมาก

ในรัชกาลที่ 6 ทางกรมได้จัดตั้งแผนกงานสหกรณ์ขึ้นในสังกัดกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ทำหน้าที่รับจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์และควบคุมดูแลการดำเนินงานโดยเข้าตรวจสอบบัญชีของสหกรณ์จนปี พ.ศ. 2463 แผนกงานสหกรณ์ได้ยกฐานะขึ้นเป็นกรมสหกรณ์ และสังกัดในกระทรวงพาณิชย์ซึ่งยกฐานะขึ้นจากกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ โดยมีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ดำรงตำแหน่งนายทะเบียนสหกรณ์ จนถึงปี พ.ศ. 2468 สมัยรัชกาลที่ 7 ได้ประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติเพิ่มเติมสมาคม พ.ศ. 2459 และประกาศให้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471 อันเป็นกฎหมายฉบับแรก ในสมัยนั้นกรมสหกรณ์ ขึ้นอยู่กับทบวงเกษตรราธิการ กระทรวงเศรษฐการ จนปลายปี พ.ศ. 2477 ในสมัยรัชกาลที่ 8 ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ยกฐานะทบวงเกษตรราธิการขึ้นเป็นกระทรวงเกษตรราธิการ และกรมสหกรณ์ก็ได้ขึ้นอยู่ในกระทรวงเกษตรราธิการ

ในสมัยรัชกาลที่ 9 กรมสหกรณ์ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกระทรวงสหกรณ์ เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2495 จนถึงปี พ.ศ. 2506 ได้ยุบเลิกกระทรวงสหกรณ์และโอนงานทั้งหมดไปเป็นของกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติที่ตั้งขึ้นใหม่ โดยจัดให้มีกรมสหกรณ์ที่ดิน กรมสหกรณ์พาณิชย์ และธนกิจ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ในปี พ.ศ. 2511 ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.

2471 ซึ่งใช้อยู่เดิม และประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 เมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2471 และในปีนั้นเองได้จัดตั้งต้นนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยขึ้น ต่อมาได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 และประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน

จากความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์หาทุนทางราชการจึงได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ประเภทอื่นๆ เช่น สหกรณ์เช่าซื้อที่ดิน สหกรณ์บริการ ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลถือเป็นนโยบายที่จะสนับสนุนให้จัดตั้งร้านสหกรณ์ และสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นในส่วนราชการ ในโรงงาน แม้แต่ในสถาบันการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมวิธีการสหกรณ์แก่ประชาชนทุกระดับ ในปี พ.ศ. 2515 ได้ยุบเลิกกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ และตั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยรวมกรมสหกรณ์ที่ดิน และกรมสหกรณ์พาณิชย์และธนกิจ ตั้งเป็นกรมส่งเสริมสหกรณ์ขึ้นตรงต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และโอนกรมตรวจบัญชีสหกรณ์มาสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จนถึงปัจจุบัน (กิตติภูมิ ทองเจริญ 2546: 27)

2. ประวัติสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

สหกรณ์ออมทรัพย์ถือกำเนิดขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2492 หลังจากที่สหกรณ์ประเภทหาทุน (สหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้) ได้รับการจัดตั้งขึ้นในประเทศไทยแล้ว 33 ปี โดยข้าราชการในกรมสหกรณ์ จำนวน 132 คน ได้ร่วมกันก่อตั้งขึ้นใช้ชื่อว่า “สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัดสินใช้” และจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2492 เมื่อปรากฏว่าการดำเนินงานได้ผลดีทางราชการจึงสนับสนุนให้จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์เพิ่มขึ้น สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งที่สองได้จัดตั้งขึ้นในกลุ่มข้าราชการครูที่จังหวัดนครสวรรค์ใช้ชื่อว่า “สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนครสวรรค์ จำกัดสินใช้” จดทะเบียนเมื่อปี พ.ศ. 2497 จากนั้นได้มีการจัดตั้งเพิ่มขึ้นในกลุ่มข้าราชการครูจังหวัดอื่นๆ รวมทั้งแพร่หลายไปในหน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการจัดตั้งขึ้นในกลุ่มผู้มีรายได้ประจำในสาขาอาชีพต่างๆ นอกจากจะนิยมจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นตามหลักอาชีพหรือหน่วยงานเดียวกันแล้ว ยังได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นตามหลักอาชีพชุมชนและศาสนาด้วย โดยจัดตั้งครั้งแรกที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2514 ใช้ชื่อว่า “สหกรณ์ออมทรัพย์จังหวัดเชียงใหม่ จำกัด” เปิดรับสมาชิกซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปในจังหวัดเชียงใหม่โดยไม่จำกัดอาชีพ และให้เป็นสมาชิกออมทรัพย์ได้ตามความสมัครใจ ซึ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีได้จัดตั้งในหมู่ผู้มีรายได้ประจำแต่จัดตั้งโดยยึดหลักชุมชนและศาสนา จัดเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์อีกรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า “สหกรณ์เครดิตยูเนียน”

ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ผ่านมานับว่าได้รับความเชื่อถือศรัทธาอย่างทั่วถึงในหมู่ผู้มีรายได้ประจำและประชาชนทั่วไป มีการเติบโต และขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนแทบจะมีอยู่ในทุกหน่วยงานทั้งในระดับกระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่างๆ รวมทั้งในหน่วยงานภาคเอกชนก็ส่งเสริมให้จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้น (กิตติภูมิ ทองเจริญ 2546: 28)

3. ประวัติสหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด

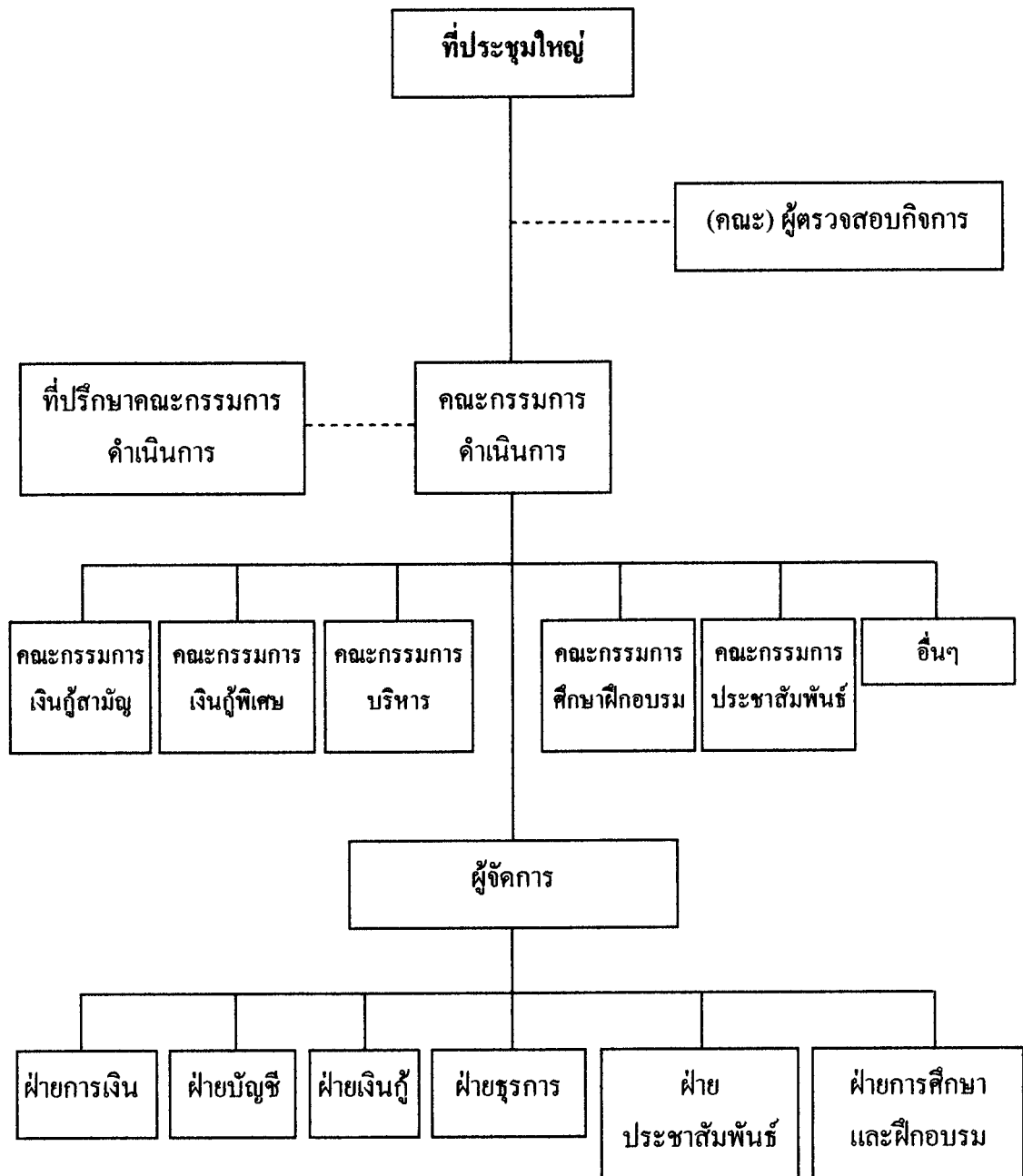
สหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด จัดทะเบียนเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2502 โดย นายถำ กันพิท ศึกษาธิการจังหวัดพิจิตรในสมัยนั้นเป็นผู้ก่อตั้งและเป็นประธานกรรมการดำเนินการ นายอุทธา มิ่งเมือง เป็นผู้จัดการ อาศัยห้องผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่นทำการอยู่ประมาณ 2 ปี จึงสร้างอาคารเรือนไม้ขึ้นที่ศาลากลางจังหวัดพิจิตร (อาคารหลังเก่า) เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ได้ย้ายไปทำการที่อาคารเลขที่ 58 ถนนเจริญผล ตรอกข้างธนาคารกรุงไทย จำกัด สาขาพิจิตร เป็นอาคารตึก 2 ชั้น โดยสหกรณ์ซื้ออาคารพร้อมที่ดินและได้ปรับปรุงอาคารตามความเหมาะสม เพื่อเป็นสำนักงานคณะกรรมการ โดยมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญ เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2532 ได้อนุมัติเงินจำนวน 6,000,000 บาทเพื่อจัดซื้อที่ดินจำนวน 1 ไร่ 28 ตารางวาอยู่ฝั่งตรงข้ามโรงเรียนอนุบาลพิจิตร พร้อมบ้านหนึ่งหลังเป็นเงิน 2,500,000 บาท และก่อสร้างอาคารตึก 2 ชั้นราคาประมาณ 3,500,000 บาท อันเป็นสถานที่ทำการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัดในปัจจุบัน โดยย้ายไปทำการเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 และทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2533 ต่อมาปี พ.ศ. 2544 ที่ประชุมใหญ่ฯ ได้อนุมัติจัดสรรเงินกำไรสุทธิ 3,000,000 บาท เพื่อต่อเติมอาคารสำนักงานสหกรณ์ด้านทิศตะวันตก พื้นที่ขนาด 8 X 11 เมตร ทั้งชั้นล่างและชั้นบน รวมทั้งจัดสรรบ้านพักเจ้าหน้าที่สหกรณ์เป็นตึกทาว์นเฮาส์ 2 ชั้น 2 คูหาขนาดคูหาละ 4.50 X 9.50 เมตร และในปี 2545 ที่ประชุมใหญ่ฯ ได้อนุมัติจัดสรรเงินกำไรสุทธิ เพื่อจัดซื้อที่ดินด้านทิศตะวันตกเนื้อที่ 258 ตารางวา พร้อมบ้านพักเรือนไม้ชนที่ดินดังกล่าว 1 หลัง เป็นเงิน 4,500,000 บาท พร้อมปรับปรุงอาคารสำนักงานสหกรณ์เพื่อความเหมาะสมจำนวนเงิน 600,000 บาทและอนุมัติจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อปรับปรุงพัฒนาที่ดินที่จัดซื้อจัดทำเป็นสถานที่จอดรถของสมาชิกอีก 1,000,000 บาท (สหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด 2549: 3)

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด เริ่มก่อตั้งด้วยทุนดำเนินงานเพียง 7,720 บาท มีสมาชิกแรกก่อตั้งจำนวน 257 คน จนถึงปัจจุบันปี 2549 สหกรณ์มีสมาชิกทั้งสิ้น 7,353 คน ทุนเรือนหุ้น 1,752,920,670.00 บาท เงินทุนสำรองและอื่นๆ 215,282,185.72 บาท มีทุนดำเนินงาน

ทั้งสิ้น 5,005,640,333.04 บาท และมีกำไรสุทธิประจำปี 135,195,268.41 บาท ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและการเจริญเติบโตของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด ที่มีอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

4. โครงสร้างสหกรณ์ออมทรัพย์

โครงสร้างของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ สหกรณ์ชั้นปฐม และชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งเป็นสหกรณ์ระดับชาติ มีสมาชิกประกอบด้วยสหกรณ์ออมทรัพย์ต่างๆ ทั้งนี้ การดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดอยู่ภายใต้องค์การระดับสูงสุดของสหกรณ์ในประเทศไทย คือ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย โครงสร้างของสหกรณ์ชั้นปฐมประกอบด้วยสมาชิกรวมกันในที่ประชุมใหญ่ เป็นองค์อำนาจสูงสุดและเป็นเจ้าของสหกรณ์โดยเท่าเทียมกันที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เภรัญญิก เลขานุการ และกรรมการอื่นๆ อีกตามจำนวนอันเหมาะสม และไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการจัดจ้างผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ต่างๆ เพื่อปฏิบัติธุรกิจประจำวันของสหกรณ์ ได้แก่ การรับเงินค่าหุ้น การรับเงินฝาก การพิจารณาให้สินเชื่อแก่สมาชิก การบัญชี และกิจกรรมอื่นอันเป็นการให้บริการแก่สมาชิก การดำเนินงานของสหกรณ์นั้น เจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมสหกรณ์เป็นผู้แนะนำช่วยเหลือทางวิชาการ วางรูปงาน และระบบบัญชี ตลอดจนตรวจการดำเนินงานเมื่อสิ้นปีทางบัญชี โดยนายทะเบียนจะตั้งผู้สอบบัญชีจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์มาทำการตรวจสอบงบการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ (กิตติภูมิ ทองเจริญ 2546: 30)

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างองค์กรของสภามหาวิทยาลัย

ที่มา: สถาบันการศึกษาวิชาชีพสภามหาวิทยาลัย (สวสอ.) (2539) “โครงสร้างองค์กรของ
สภามหาวิทยาลัย” คู่มือสภามหาวิทยาลัย: 16

5. การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์จัดตั้งในกลุ่มผู้มีรายได้ประจำซึ่งได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินการอย่างแพร่หลายเพื่อเป็นหน่วยสวัสดิการในหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน มีลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งแตกต่างจากธุรกิจประเภทอื่นๆ คือสมาชิกทุกคนต่างมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของสหกรณ์ออมทรัพย์ ด้วยเป็นองค์การที่ดำเนินการโดยยึดหลักเสียสละ ความเสมอภาค สนับสนุนให้สมาชิกทุกคนรู้จักช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันกับการแบ่งกำไร (ส่วนเกินทุน) ให้แก่สมาชิกอย่างเที่ยงธรรมอันเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในทางอำนวยการประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาชิกให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงถือได้ว่าสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์กรธุรกิจผสมระหว่างหลักการกับอุดมการณ์ หลักการ ก็คือเมื่อบุคคลหลายคนเข้ามารวมกันโดยความสมัครใจของตนเองและต้องร่วมกันดำเนินธุรกิจเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยยึดหลักและวิธีการสหกรณ์เป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินงาน อุดมการณ์ก็คือการไม่แสวงหากำไร หากมีส่วนเกินของทุนต้องเฉลี่ยคืนสู่สมาชิกตามส่วนของธุรกิจที่สมาชิกกระทำกับสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายสำคัญของสหกรณ์ออมทรัพย์ คือช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของสมาชิกโดยการให้สมาชิกรู้จักช่วยเหลือตนเองด้วยการประหยัดและออมทรัพย์อย่างสม่ำเสมอ และให้สมาชิกรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยการนำเงินออมของสมาชิกผู้ไม่เดือดร้อนไปให้กู้ยืมแก่สมาชิกซึ่งเดือดร้อนทางการเงิน ดังนั้นจึงแบ่งวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ 3 ประการ คือ (กิตติภูมิ ทองเจริญ 2546: 32)

5.1 ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักประหยัดและรู้จักออมทรัพย์ วัตถุประสงค์สำคัญที่สุดของสหกรณ์ออมทรัพย์คือ ส่งเสริมให้สมาชิกมีการออมทรัพย์ทั้งโดยการบังคับออมในรูปแบบการถือหุ้นและการออมด้วยความสมัครใจในรูปของการฝากเงินเพื่อสร้างเสริมและพัฒนาการออมของสมาชิกทางสหกรณ์ก็สามารถนำเงินทุนส่วนนี้ไปช่วยเหลือสมาชิกที่เดือดร้อนทางเศรษฐกิจเป็นการสร้างหลักประกันอนาคตของสมาชิก หากสหกรณ์สามารถระดมเงินออมจากสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็เท่ากับสหกรณ์บรรลุวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ การส่งเสริมการออมกระทำได้ 2 รูปแบบ คือ

5.1.1 ส่งเสริมการออมทรัพย์โดยการถือหุ้น การส่งค่าหุ้นรายเดือนมีลักษณะการบังคับที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสหกรณ์ ซึ่งสมาชิกจะต้องส่งค่าหุ้นทุกเดือน การกำหนดเกณฑ์ให้สมาชิกส่งเงินค่าหุ้นเป็นสัดส่วนของเงินได้รายเดือน โดยส่วนมากสหกรณ์ออมทรัพย์กำหนด

มูลค่าหุ้นไว้หุ้นละ 10 บาท การส่งเสริมค่าหุ้นรายเดือนนั้นสมาชิกต้องกระทำโดยสม่ำเสมอ สหกรณ์จ่ายเงินปันผลตามหุ้นตอบแทนให้แก่สมาชิกในอัตราตามที่กฎหมายกำหนด เงินปันผลที่ได้รับนี้ไม่ต้องเสียภาษีให้แก่รัฐ และเมื่อสมาชิกลาออกจากสหกรณ์ก็สามารถถอนหุ้นคืนได้

5.1.2 ส่งเสริมการออมทรัพย์โดยการรับฝากเงิน สหกรณ์มีบริการด้านเงินฝาก โดยจ่ายผลตอบแทนแก่สมาชิกในอัตราเดียวกับธนาคารพาณิชย์หรือในอัตราที่สูงกว่าเล็กน้อย บริการรับฝากเงินมี 2 ประเภท คือ

(1) เงินฝากประจำ เป็นเงินฝากที่สมาชิกจะไถ่ถอนคืนได้เมื่อสิ้นระยะเวลา ที่ตกลงกันไว้ สหกรณ์จะจ่ายดอกเบี้ยให้เมื่อครบกำหนดเวลาหรือตามงวดที่ได้ตกลงกันไว้โดยจ่าย ในอัตราใกล้เคียงกับธนาคารพาณิชย์

(2) เงินฝากออมทรัพย์ ได้แก่เงินฝากรายย่อยเพื่อสะสมไว้ซึ่งจะฝากเพิ่ม เมื่อใด เป็นจำนวนเท่าใด หรือจะถอนคืนเมื่อใดก็ได้ สหกรณ์รับฝากโดยให้สมาชิกเปิดบัญชี เงินฝากออมทรัพย์ไว้กับสหกรณ์

5.2 การให้กู้ยืมเงินแก่สมาชิก นอกจากวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมให้สมาชิก เก็บออมส่วนของรายได้อย่างสม่ำเสมอในทางอันมั่นคงและได้ประโยชน์แล้ววัตถุประสงค์สำคัญ อีกประการหนึ่งคือ การให้เงินกู้แก่สมาชิกเพื่อใช้จ่ายในสิ่งจำเป็นและเป็นประโยชน์แก่การ ครองชีพ สินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์จึงเป็นสินเชื่อเพื่อการบริโภค (Consumer credit) ซึ่งเป็น สินเชื่อสิ้นเปลืองไม่ก่อให้เกิดรายได้ การให้สินเชื่อจึงกระทำเมื่อสมาชิกเกิดความจำเป็นจริงๆ เท่านั้น และจะกำหนดข้อจำกัดต่างๆ ไว้อย่างรัดกุมทั้งในเรื่องวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม หลักประกันขีดจำกัดแห่งเงินกู้ อายุการทำงาน มูลค่าหุ้นที่สมาชิกถือในสหกรณ์ ฯลฯ

การดำเนินการให้สินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นไปตามข้อบังคับของสหกรณ์ ที่จดทะเบียนตามกฎหมายสหกรณ์ และระเบียบการซึ่งออกตามข้อบังคับและภายใต้การควบคุม ของทางราชการ (นายทะเบียนสหกรณ์หรือกรมส่งเสริมสหกรณ์) ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงาน สินเชื่อของสหกรณ์สนองความต้องการ และอำนวยความสะดวกทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก ตามหลักและวิธีการสหกรณ์ รวมทั้งลดความเสี่ยงอันมีผลกระทบต่อฐานะการเงินของสหกรณ์ และของสมาชิก ตามข้อบังคับสหกรณ์จะพิจารณาเงินกู้ประเภทฉุกเฉินเป็นอันดับแรก และเมื่อมี เงินทุนเพียงพอแก่การจ่ายเงินกู้ฉุกเฉินแล้วจึงพิจารณาให้มีการกู้เงินประเภทสามัญ และ ให้เงินกู้พิเศษ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสหกรณ์จะคำนึงถึงประโยชน์ของสมาชิกเป็นหลัก คือสมาชิกได้ประโยชน์จากการ ได้เงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำเมื่อเทียบกับการกู้เงินจากสถาบัน การเงินอื่น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงต้นทุนของเงินที่นำมาให้กู้ และผลกระทบของอัตราดอกเบี้ยภายนอก

โดยเฉพาะจากธนาคารพาณิชย์ บริการให้กู้แก่สมาชิกที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์มีทั้งหมด 3 ประเภท คือ

5.2.1 เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน ตามเจตนานั้นเพื่อขจัดแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันเฉพาะหน้า ที่ไม่อาจคาดการณ์ไว้ได้ ฉะนั้นจึงกำหนดวงเงินกู้ไว้เพียงจำนวนเล็กน้อย ปัจจุบันวงเงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉินหลายสหกรณ์ที่มีฐานะการเงินมั่นคงได้ขยายวงเงินออกไป ทั้งนี้ต้องอยู่ในการพิจารณาของคณะกรรมการดำเนินการ โดยเงินกู้ประเภทนี้ไม่ต้องมีหลักประกันใดๆ เพียงแต่ให้สมาชิกผู้ทำหนังสือไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น

5.2.2 เงินกู้สามัญ เงินกู้สามัญเป็นทั้งเงินกู้ระยะสั้นและระยะเวลาปานกลาง เป็นเงินกู้เพื่อให้สมาชิกรนำไปใช้เพื่อกิจการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่การครองชีพโดยทั่วไป เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าการศึกษาของสมาชิกเองหรือลูกหลาน ค่าใช้จ่ายในครอบครัว ซื่ออุปกรณ์หรือของใช้ในบ้าน ค่าซ่อมแซมต่อเติมบ้าน หรือเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่ก่อนเข้าเป็นสมาชิก เป็นต้น จำนวนเงินให้กู้โดยทั่วไปมักกำหนดโดยใช้ “ฐานของเงินเดือน” ของสมาชิกเป็นตัวกำหนด และขึ้นอยู่กับฐานะทางการเงินของแต่ละสหกรณ์และความต้องการของสมาชิก เงินกู้ประเภทนี้ต้องมีหลักประกัน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นวงเงินกู้ค่อนข้างสูง ระยะเวลาการชำระคืนนาน ความเสี่ยงภัยหรือโอกาสที่จะเกิดความเสียหายย่อมมีมาก

5.2.3 เงินกู้พิเศษ หลักการสำหรับเงินกู้ประเภทนี้คือเป็นเงินกู้เพื่อสร้างฐานะและหลักฐานที่มั่นคงทั้งที่อยู่อาศัย เพื่อลงทุนประกอบอาชีพหรือเพื่อซื้อยานพาหนะ ซึ่งช่วยให้สภาพฐานะของสมาชิกดีขึ้น สหกรณ์กำหนดวงเงินกู้ไว้ค่อนข้างสูง และต้องมีหลักทรัพย์เป็นประกัน สหกรณ์ที่ได้กำหนดระเบียบเงินกู้พิเศษขึ้นใช้มักเป็นสหกรณ์ที่ฐานะทางการเงินมั่นคง และมีความพร้อมที่จะให้บริการแก่สมาชิก

ในปัจจุบันนอกจากสหกรณ์จะให้บริการกู้ยืมเงินแก่สมาชิกของสหกรณ์แล้ว ปรากฏว่ามีสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีฐานะการเงินมั่นคงและมีเงินทุนเหลือจากการให้บริการแก่สมาชิกได้นำเงินไปลงทุนในขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยการนำเงินไปลงทุนด้วยการซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินซึ่งออกโดยชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย และโดยนำเงินไปให้กู้ยืมแก่สหกรณ์ออมทรัพย์อื่นที่ขาดแคลนเงินทุน

5.3 ให้บริการต่างๆ แก่สมาชิกซึ่งยึดหลักความเสมอภาคเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของสมาชิก และเพื่อให้สมาชิกของสหกรณ์มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การจัดการบริการด้านต่างๆ แก่สมาชิกกระทำโดยมิได้มุ่งแสวงหากำไร

วัตถุประสงค์ทั้งสามประการดังกล่าวข้างต้นต้องถือว่าวัตถุประสงค์สำคัญอันดับแรก คือ การส่งเสริมให้สมาชิกออมทรัพย์ ส่วนการให้เงินกู้แก่สมาชิกนั้นถือว่ามีความสำคัญ

รองลงไป ดังจะเห็นได้จากการที่ข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์ได้กำหนดให้สมาชิกต้องออมเงินไว้กับสหกรณ์ โดยการส่งเสริมค่าหุ้นเป็นประจำทุกเดือน รวมถึงการส่งเสริมการออมของสมาชิก โดยการรับฝากเงินกับสหกรณ์ ส่วนการให้กู้ยืมเงินนั้นสหกรณ์จะให้กู้ในกรณีที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้น เพราะสหกรณ์ออมทรัพย์มุ่งส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักประหยัดและออมทรัพย์ไว้ ดังนั้นในข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์จึงมักกำหนดขึ้นสูงแห่งเงินกู้ไว้ และยังสามารถกำหนดอย่างรอบคอบในเรื่องหลักประกันและการส่งเงินงวดชำระหนี้ได้ด้วย

6. หลักในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ยึดหลักสหกรณ์สากล 6 ประการ ซึ่งหลักสหกรณ์สากลนี้เป็นหลักการสำคัญในการตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ เป็นหลักในการกำหนดเนื้อหาสาระของข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์ทั่วไป ซึ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม และสหกรณ์ประมง ยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุขโดยทั่วกัน ซึ่งหลักการสหกรณ์สากล 6 ประการ ได้แก่ (กิตติภูมิ ทองเจริญ 2546: 36)

6.1 การเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจและเปิดรับสมาชิกโดยไม่จำกัด (Voluntary and open membership) หมายถึง คนที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ต้องมาจากความต้องการของเขาเอง ไม่ใช่เพราะผู้บังคับบัญชาสั่งหรือเกรงใจผู้บังคับบัญชาที่เป็นประธานหรือกรรมการสหกรณ์ และสหกรณ์ก็จะรับเฉพาะบุคคลที่สมัครใจเท่านั้นเข้าเป็นสมาชิก และการรับสมาชิกจะต้องคำนึงถึงคุณสมบัติตามข้อบังคับที่สหกรณ์กำหนดเป็นสำคัญ ถ้าผู้ประสงค์จะสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกมีคุณสมบัติครบถ้วนสหกรณ์จะต้องรับโดยไม่จำกัด

6.2 หลักควบคุมโดยหลักประชาธิปไตย (Democratic control) หลักการข้อนี้ หมายถึง การที่สมาชิกทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกัน “หนึ่งคนหนึ่งเสียง” แม้ว่าแต่ละคนจะถือหุ้นมากน้อยต่างกัน กิจการของสหกรณ์จะต้องดำเนินการไปตามความต้องการของสมาชิกและสมาชิกจะเป็นผู้เลือกคณะกรรมการดำเนินงาน อำนาจอิสระในการบริหารงานมาจากที่ประชุมใหญ่ของสมาชิก ดังนั้นสหกรณ์จึงเป็นของสมาชิก ดำเนินงานโดยสมาชิกและเพื่อสมาชิก

6.3 การจำกัดดอกเบี้ยที่ให้แก่ทุนเรือนหุ้น (Limited interest on capital) หมายถึง จำกัดอัตราเงินปันผล ทั้งนี้เพราะสหกรณ์เป็นองค์กรธุรกิจที่ไม่ได้มุ่งหวังกำไรเป็นสำคัญแต่มุ่งที่จะให้สมาชิกช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การที่สมาชิกแต่ละคนถือหุ้นในสหกรณ์เป็นการลงทุนร่วมกันเพื่อช่วยเหลือกัน ไม่ได้มีเป้าหมายในการที่จะให้ได้กำไรตอบแทนเป็นสำคัญ

6.4 การจัดสรรรายได้สุทธิอย่างเป็นธรรม (Equitable division of surplus) กำไรที่เกิดจากการดำเนินงานสหกรณ์เป็นของสมาชิก การจัดสรรกำไรจะกระทำได้อย่างไรโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่สมาชิก ซึ่งการจัดสรรนั้นจะต้องเป็นธรรมในหมู่สมาชิกโดยทั่วไปแล้วจะจัดไว้เป็นทุนสำรอง จัดไว้เป็นทุนสำหรับบริการส่วนรวม เช่น ทุนสาธารณะประโยชน์ ทุนการศึกษา บุตรสมาชิก และเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกแต่ละคนได้กระทำกับสหกรณ์ในรูปแบบของเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน

6.5 การส่งเสริมการศึกษาทางสหกรณ์ (Cooperative education) ความหมายของหลักการข้อนี้คือ สหกรณ์ควรจัดให้มีการศึกษาอบรมแก่สมาชิก เจ้าหน้าที่สหกรณ์ กรรมการสหกรณ์ และประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับหลักและวิธีการสหกรณ์เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและเลื่อมใสในอุดมการณ์สหกรณ์ ซึ่งจะทำให้สหกรณ์มีสมาชิกที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นผลทำให้กิจการสหกรณ์เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

6.6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Cooperation among cooperative) สหกรณ์ทั้งหลายทั้งปวงมีจุดประสงค์ร่วมกัน คือมุ่งขจัดปัญหาทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการร่วมมือกันอย่างจริงจังระหว่างสหกรณ์ต่างๆ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับประเทศจะส่งผลให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและชุมชนได้ดีที่สุด ความร่วมมืออาจจะเป็นด้านแหล่งเงินทุน โดยให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงินทุนหรืออาจจะเป็นสมาชิกเพื่อถือหุ้นในอีกสหกรณ์หนึ่งก็ได้หรืออาจร่วมมือกันด้านการศึกษา ด้านการบริการสมาชิก และด้านอื่นๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน

7. ทุนดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

เงินทุนมีความสำคัญมากต่อสหกรณ์ออมทรัพย์ เพราะเป็นตัวหลักสำคัญในการกำหนดการลงทุน เป็นที่มาแห่งผลกำไร ก่อผลต่อเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนแก่สมาชิกเป็นฐานของเงินบริการ รวมทั้งโครงสร้างทางสวัสดิการของสหกรณ์ที่จัดให้แก่สมาชิกจากความสำคัญดังกล่าวจึงกล่าวได้ว่า การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์จะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นกับการมีเงินทุนและใช้เงินทุนและบริหารทุนอย่างฉลาด

8. แหล่งที่มาแห่งเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์

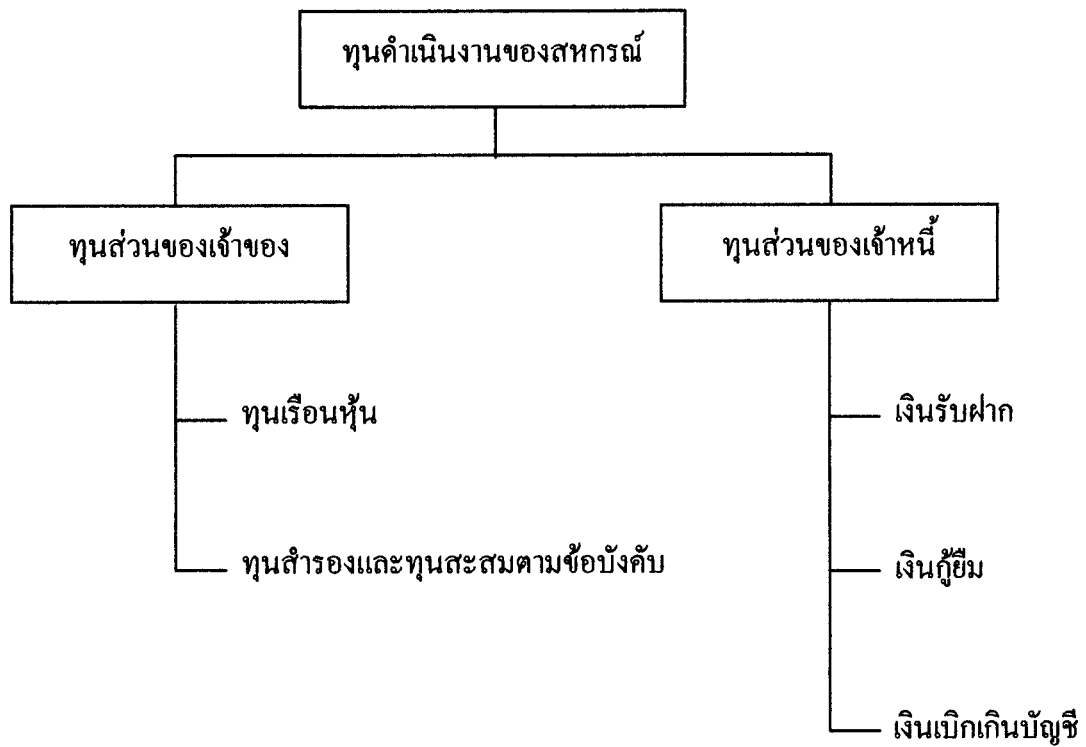
ประกอบด้วยทุนประเภทต่างๆ ดังนี้

8.1 ทุนเรือนหุ้น ทุนส่วนนี้ได้จากการขายหุ้นให้สมาชิก มูลค่าหุ้นมักกำหนดไว้ตายตัว ตามกฎหมายหรือข้อบังคับของแต่ละสหกรณ์ โดยมากมักกำหนดจำนวนหุ้นขั้นต่ำที่สมาชิกแต่ละคนถือและจำกัดไว้ไม่เกินอัตราที่กำหนด เช่น ไม่เกินหนึ่งในห้าหรือไม่เกินร้อยละ 10 ของหุ้นทั้งหมด ทุนเรือนหุ้นถือเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างเงินทุนเพื่อการประกอบกิจการของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นทุนถาวรอันแสดงถึงฐานะความมั่นคงทางการเงิน สร้างความเชื่อมั่นแก่สมาชิก องค์การที่สหกรณ์ติดต่อประสานงานหรือทำธุรกิจด้วย ประการสำคัญกว่านี้คือ ทุนเรือนหุ้นเป็นสิ่งที่แสดงถึงความร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของบรรดาสมาชิกในขบวนการสหกรณ์

8.2 ทุนสำรองและทุนสะสมตามข้อบังคับ เป็นทุนสำรองตามข้อบังคับที่หักจากกำไรสุทธิไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี ส่วนนี้จะสะสมเป็นส่วนของผู้ถือหุ้นที่ทวีความสำคัญมากขึ้นทุกปี และไม่มีการถอนออกใช้ ยกเว้นกรณีเกิดการขาดทุนซึ่งไม่ค่อยปรากฏ และเป็นเงินทุนที่ไม่มีต้นทุนในการได้มาซึ่งเงินทุนส่วนนี้ ทุนสำรองมีบทบาทในการรักษาเสถียรภาพทางการเงินเพื่อการขยายกิจการ เพิ่มสัดส่วนทุนส่วนของเจ้าของเพิ่มอำนาจการกู้ยืมและเป็นกันชนสำหรับป้องกันความรับผิดชอบเพื่อหนี้สินของสมาชิก สำหรับเงินทุนสะสมนั้น ประกอบด้วยทุนสาธารณะประโยชน์ ทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผล และทุนเพื่อสงเคราะห์สมาชิก

8.3 เงินรับฝากจากสมาชิก การรับฝากเงินเป็นจุดมุ่งหมายและกิจกรรมที่สำคัญของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทั้งยังเป็นแหล่งเงินทุนที่ได้จากแหล่งภายในที่ไม่ต้องมีหลักประกัน และเสียดอกเบี้ยในอัตราต่ำเมื่อเทียบกับการกู้เงินจากแหล่งภายนอกอื่นๆ

8.4 เงินกู้ยืม การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์นอกจากใช้เงินทุนของตนเองแล้ว ยังต้องอาศัยเครดิตทางการเงินจากแหล่งเงินทุนต่างๆ ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการเงินกู้ของสมาชิกซึ่งมีมากขึ้น แหล่งเงินกู้ยืมที่สำคัญ ได้แก่เงินกู้และเงินเบิกเกินบัญชีจากธนาคารพาณิชย์ เงินกู้ยืมจากชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย เงินกู้ระหว่างสหกรณ์ออมทรัพย์ และจากแหล่งอื่นๆ

ภาพที่ 2.2 แหล่งเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์

ที่มา: จานง สมประสงค์ (2531) “แหล่งเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์” คู่มือการปฏิบัติงาน
สหกรณ์ออมทรัพย์: 33

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ อยู่ในกรอบแนวคิดทางทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์

การวิเคราะห์งบการเงิน โดยวิธีอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ผู้วิเคราะห์มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบฐานะทางการเงิน และผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในอดีตที่ผ่านมา และเพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในการลงทุน ซึ่งผลการวิเคราะห์งบการเงิน เป็นเครื่องมือให้เห็นถึงความเสี่ยงบางประการ นอกจากนี้ยังทำให้ทราบสถานการณ์ปัจจุบันของสหกรณ์ออมทรัพย์ว่าเป็นอย่างไร เพราะหากเกิดวิกฤติการณ์ขึ้น สหกรณ์ออมทรัพย์เองก็จะสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลการวิเคราะห์ได้ โดยอัตราส่วนทางการเงิน (Financial ratio) ที่แสดงลักษณะสำคัญของฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น มี 3 ประเภท คือ

1.1 สภาพคล่องหรือความคล่องตัวทางการเงิน (Liquidity)

เป็นการวิเคราะห์สภาพคล่องจากการจัดสรรงบสินทรัพย์ และหนี้สินของสหกรณ์อัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่

1.1.1 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน เป็นอัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียนเพื่อให้ทราบถึงฐานะการเงินระยะสั้นของสหกรณ์ถ้าอัตราส่วนสูง แสดงให้เห็นว่ามีความคล่องตัวของสหกรณ์มาก

1.1.2 อัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินรับฝาก เป็นอัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างสินทรัพย์สภาพคล่องกับยอดเงินฝาก เป็นการวิเคราะห์ความสามารถในการรับการถอนเงินฝากได้สูงกว่าโดยที่ไม่ต้องเรียกเงินให้กู้คืน

1.1.3 อัตราส่วนเงินให้กู้ต่อเงินรับฝาก เป็นอัตราส่วนที่วิเคราะห์ว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ใช้เงินฝากในการให้กู้เต็มที่หรือไม่ หากอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่ามีการใช้เงินฝากในการกู้ยืมเกือบทั้งหมด และจะเกิดความเสี่ยงกับสหกรณ์ออมทรัพย์เอง ในกรณีที่ผู้ฝากต้องการถอนเงิน สหกรณ์ออมทรัพย์ต้องมีการกู้ยืมมาจ่ายให้กับสมาชิก แต่หากเงินฝากมากกว่าเงินให้กู้มาก สหกรณ์ออมทรัพย์ก็ย่อมต้องจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากมาก รายได้ของสหกรณ์ออมทรัพย์ย่อมลดน้อยลง

1.1.4 อัตราส่วนเงินให้กู้ต่อเงินกู้ยืมและเบิกเกินบัญชีเป็นอัตราส่วนที่เปรียบเทียบระหว่างเงินให้กู้ยืมกับยอดเงินกู้ยืมบวกเงินเบิกเกินบัญชี เพื่อวิเคราะห์ว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ไปกู้ยืมหรือเบิกเกินบัญชีมาใช้ในการให้สมาชิกกู้ยืมมากเกินไปหรือไม่

1.2 ความเพียงพอของเงินกองทุน (Capital adequacy or Solvency)

เป็นการวิเคราะห์จากผลการจัดสรรงบสินทรัพย์และหนี้สินของสหกรณ์เช่นกัน เพื่อดูว่าสหกรณ์มีเงินทุนสำหรับรองรับความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากความเสี่ยงด้านต่างๆ อย่างเพียงพอหรือไม่ หากส่วนของผู้ถือหุ้นมีมาก หมายถึง สหกรณ์มีฐานะทางการเงินค่อนข้างมั่นคง สามารถรองรับความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานผิดพลาด อัตราส่วนที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวัด ได้แก่

- 1.2.1 อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุนของสหกรณ์
- 1.2.2 อัตราส่วนเงินให้กู้ต่อทุนสหกรณ์
- 1.2.3 อัตราส่วนเงินให้กู้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น
- 1.2.4 อัตราส่วนทุนของสหกรณ์ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

อัตราส่วนดังกล่าวที่ได้จากการคำนวณควรที่จะมีค่าต่ำ เพราะจะแสดงถึงการมีอยู่อย่างเพียงพอของเงินกองทุน ยกเว้นอัตราส่วนลำดับที่ 1.2.4 ควรจะมีค่าสูงเพื่อแสดงถึงฐานะที่มั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์

1.3 ความสามารถในการทำกำไร (Earnings or Profitability)

เป็นการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลจากงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์ เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานของสหกรณ์ว่าเป็นเช่นไร โดยอัตราส่วนที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวัด ได้แก่

1.3.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ เป็นอัตราส่วนที่เปรียบเทียบระหว่างกำไรสุทธิกับสินทรัพย์รวม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการทำกำไรจากสินทรัพย์ทั้งหมดของสหกรณ์ หากอัตราส่วนนี้สูงยิ่งสร้างความมั่นใจในการลงทุนขยายธุรกิจ และทำให้ขอเพิ่มเงินกู้ได้ง่าย

1.3.2 อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อทุนเรือนหุ้น เป็นอัตราส่วนที่เปรียบเทียบระหว่างกำไรสุทธิกับทุนเรือนหุ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการทำกำไรจากทุนเรือนหุ้น หากอัตราส่วนนี้สูงยิ่งเป็นการสร้างความมั่นใจในการลงทุนขยายธุรกิจ และขอเพิ่มเงินกู้ได้ง่าย

1.3.3 อัตราส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้ เป็นอัตราส่วนที่เปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายทั้งหมดกับรายได้ทั้งหมด แสดงถึงความสามารถในการหารายได้ และการควบคุมรายจ่ายของสหกรณ์ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่

2. เทคนิคการวิเคราะห์จำแนกตามกลุ่ม (Discriminant analysis)

เทคนิคการวิเคราะห์จำแนกตามกลุ่ม เป็นเทคนิคที่นำมาใช้เพื่อแบ่งแยกประเภทของประชากรที่ต้องการศึกษา โดยอาศัยตัวแปรอิสระที่ได้คัดเลือกมาใช้เป็นตัวแปรที่ระบุการแบ่งแยกโดยตั้งสมมติฐานเบื้องต้นว่าตัวแปรอิสระที่ได้คัดเลือกมาใช้นั้น เป็นตัวจำแนกกลุ่มของประชากรที่ศึกษาออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ และมีคุณสมบัติที่ระบุความแตกต่างระหว่างประเภทของประชากรที่ต้องการศึกษาได้ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์จะประกอบด้วย ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ โดยที่ตัวแปรตาม คือตัวประชากรที่ต้องการแบ่งแยกประเภท ส่วนตัวแปรอิสระคือตัวแปรที่ใช้ในการจำแนกตามกลุ่ม (Discriminating variable) ของประชากรหรือตัวแปรที่ใช้ในการทำนาย (Predictor variable) ประเภทของประชากร

เนื่องจากตัวแปรอิสระที่ถูกคัดเลือกมาใช้เป็นตัวแปรในการแบ่งแยกประเภทนั้น ตามวิธีการของการวิเคราะห์แบ่งแยกประเภทสามารถมีได้หลายตัว โดยที่แต่ละตัวมีความสำคัญที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องมีการให้น้ำหนักหรือการให้ความสำคัญกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่เลือกมา วิธีการแบ่งแยกประเภทจึงเป็นการให้ความสำคัญหรือถ่วงน้ำหนักให้กับตัวแปรอิสระที่ใช้ในการแบ่งแยกประชากร โดยค่าสัมประสิทธิ์ คือ ค่าที่แสดงความสำคัญหรือน้ำหนักของตัวแปรอิสระนั้นๆ และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระในรูปแบบสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple regression)

เทคนิคนี้สามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เช่น SPSS หรือ SAS โดยเทคนิคการจำแนกกลุ่มนี้ มีขั้นตอนของวิธีการดังนี้

2.1 คัดเลือกตัวแปรอิสระที่คาดว่าจะสามารถระบุความแตกต่าง หรือแบ่งแยกประเภทของประชากรที่ต้องการศึกษาได้จากข้อมูลที่เป็นจริงแต่ละชุด

2.2 วิธีการวิเคราะห์จำแนกตามกลุ่มจะสร้างสมการ ที่มีตัวแปรอิสระที่คัดเลือกไว้แล้วว่าเป็นตัวแปรที่สามารถทำการจำแนกกลุ่มของประชากร หรือของตัวแปรตาม เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พร้อมประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงความสำคัญของตัวแปรอิสระแต่ละตัวด้วย

2.3 เมื่อได้สมการแบ่งแยกประเภทตามข้อ 2.2 แล้ว การประมวลผลของโปรแกรม SPSS จะแสดงค่าคะแนนมาตรฐานของประชากรที่ต้องการจำแนกกลุ่มได้ โดยค่าที่ได้มาจากการแทนค่าตัวแปรอิสระของข้อมูล ในแต่ละชุดในสมการด้วยข้อมูลจริง นอกจากนี้การประมวลผลยังให้ผลการพยากรณ์ที่ระบุประเภทของประชากรที่ทำการศึกษาออกมาด้วย ดังนั้น ผลจากการประมวลผลจะทำให้ทราบว่าประชากรที่ศึกษานั้นจัดอยู่ในประเภทใด แต่ยังมีได้แสดง

ค่าจุดวิกฤติที่โปรแกรมใช้เป็นจุดแบ่งแยก ดังนั้นเพื่อใช้สมการคำนวณหาค่าดัชนี หรือ ค่าคะแนนมาตรฐานได้แล้ว จำเป็นต้องหาจุดวิกฤติที่เป็นค่าคะแนนที่แบ่งแยกประชากรออกจากกัน เพราะเมื่อมีการนำสมการนี้ไปใช้ในกรณีใดๆ แล้ว จะได้ว่าจุดวิกฤติซึ่งเป็นจุดแบ่งแยกประเภทได้

2.4 การหาค่าจุดวิกฤตินั้น หาได้จากการประมวลผลของโปรแกรมโดยจะมีผลการพยากรณ์จากโปรแกรมด้วยทำให้ทราบว่าตัวอย่างที่ทำการศึกษานั้นจัดอยู่ในประชากรประเภทใด

เทคนิคการวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant analysis) ในการศึกษานี้ก็เพื่อต้องการแบ่งกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ทำการพยากรณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือที่มั่นคง และไม่มั่นคง

3. แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงและตัวชี้ความมั่นคงของสถาบันการเงิน

ประศาสน์ ตั้งมติธรรม (2530) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงและตัวชี้ความมั่นคงของสถาบันการเงินว่า สถาบันการเงินโดยทั่วไปมีหน้าที่ระดมเงินทุนจากเงินออมของหน่วยเศรษฐกิจที่เกินดุล และให้กู้ยืมแก่หน่วยเศรษฐกิจที่ขาดดุลในการใช้จ่าย หน้าที่ของสถาบันการเงินอีกประการหนึ่งที่ควบคู่กันก็คือ จะต้องสามารถจ่ายคืนเงินทุนแก่ผู้ออมเมื่อทวงถาม หรือตามแต่จะตกลงกันในจำนวนเท่ากับที่ได้ระดมมาและในบางครั้งจะต้องจ่ายผลตอบแทนแก่เงินต้นนั้นๆ ตามเงื่อนไขที่ตกลงกันด้วย ในการที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์ สถาบันการเงินจะต้องเก็บเงินที่ระดมมาส่วนหนึ่งไว้เป็น Primary reserves ซึ่งมักจะอยู่ในรูปของเงินสดหรือเงินฝากที่ไม่มีผลตอบแทน และอีกส่วนหนึ่งไว้เป็น Secondary reserves ซึ่งมักจะเป็นหลักทรัพย์ที่เปลี่ยนกลับเป็นเงินสดได้ง่าย ในจำนวนที่ใกล้เคียงกับตอนลงทุนและมีผลตอบแทนแก่สถาบันการเงินด้วย เงินทุนส่วนที่เหลือจึงจะนำไปให้กู้ยืมได้อย่างเต็มที่เพื่อหาผลตอบแทน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่อาจได้คืนในจำนวนเงินเท่ากับที่ให้กู้ยืมไปในกรณีที่เรียกคืนอย่างกะทันหัน

แหล่งเงินทุนของสถาบันการเงินอีกอย่างหนึ่งก็คือ เงินกองทุนจากผู้ที่เป็นเจ้าของสถาบันการเงิน เงินกองทุนนี้จะทำหน้าที่เป็นกันชนที่จะดูดซับการขาดทุนอันอาจจะเกิดขึ้นได้ในการเปลี่ยน Secondary reserves และ/หรือ เงินให้กู้ยืมให้เป็นเงินสด เพื่อให้ผู้ออมได้รับเงินทุนของตัวเองคืนไปอย่างน้อยที่สุดเท่ากับจำนวนที่ได้มอบให้สถาบันการเงินนั้นๆ ยิ่งเงินกองทุนมีปริมาณสูงเมื่อเทียบกับเงินทุนที่สถาบันการเงินระดมมา ผู้ออมก็ยิ่งมีความปลอดภัยจากการขาดทุนมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น สัดส่วนที่เหมาะสมของการใช้เงินทุนเป็น Primary reserves, Secondary reserves และเงินให้กู้ยืมจึงขึ้นอยู่กับความถี่ที่เจ้าของเงินทุนจะขอถอนเงินทุนคืนและปริมาณเงินกองทุนของสถาบันการเงินนั้น การจัดสัดส่วนที่ใช้เงินทุนที่เหมาะสมเพื่อให้มีความคล่องตัว

ในการเปลี่ยนเป็นเงินสดคืนแก่ผู้ออมเมื่อต้องการเรียกว่า การบริหารสภาพคล่องและการจัดสัดส่วนของเงินกองทุนเทียบกับเงินทุนที่ระดมจากผู้ออมเรียกว่า การบริหารเงินกองทุน ของสถาบันการเงิน ในทางบัญชีการเงินมีการใช้สัดส่วนทางการเงินหลายตัวที่คำนวณจากตัวเลขในงบการเงินเป็นตัวชี้บ่งฐานะการบริหารสภาพคล่องและเงินกองทุนดังกล่าว เช่น อัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องต่อตัวเงินจ่าย ซึ่งเป็นตัวชี้บ่งสภาพคล่องในการจ่ายเงินคืนเงินทุนแก่ผู้ออม และอัตราส่วนเงินกองทุนต่อตัวเงินจ่าย ซึ่งเป็นตัวชี้บ่งความปลอดภัยจากการขาดทุนของเงินออม เป็นต้น

เนื่องจากเงินกองทุนเป็นกันชนที่จะดูดซับการขาดทุนจากการเปลี่ยน Secondary reserves และเงินให้กู้ยืมให้เป็นเงินสดดังกล่าว ปริมาณเงินกองทุนจึงน่าจะแปรผันโดยตรงที่ความเสี่ยงต่อการขาดทุนดังกล่าวของการใช้เงินทุนทั้งสองทาง ความเสี่ยงดังกล่าวก็ยังคงขึ้นอยู่กับความเสี่ยงของลักษณะโครงการที่เงินให้กู้ยืมนั้นๆ สนับสนุนการลงทุนอยู่ตลอดจนถึงอายุของการลงทุน อัตราการลงทุน ภาวะเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง ผู้ดำเนินการลงทุนและนโยบายของรัฐบาล ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ต่างก็มีความสำคัญไม่ด้อยกว่ากันและกันเลย ดังนั้น การบริหารสภาพคล่องและการบริหารเงินกองทุนที่เหมาะสม นอกจากจะแตกต่างกันไปตามสถาบันการเงินแต่ละประเภทแล้ว ยังแตกต่างกันไปตามองค์กร ผู้บริหาร และเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินแต่ละแห่งด้วย

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านพัฒนาการและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

ไพเราะ ไพรอนันต์ (2535) ได้กล่าวถึงสหกรณ์ออมทรัพย์ในอดีต ปัจจุบันและอนาคตว่าในอดีตที่ผ่านมาของขบวนการสหกรณ์ในประเทศไทย สหกรณ์ออมทรัพย์มีความเจริญก้าวหน้าที่รวดเร็วและมั่นคงน่าสนใจ การเจริญเติบโตมีลักษณะการเติบโตโดยธรรมชาติด้วยวัฏจักรของตนเอง คือให้มีการออมทรัพย์ในรูปค่าหุ้นหักจากเงินเดือนที่สะสมไว้และให้บริการแก่สมาชิกสหกรณ์ของตนเองแต่ละแห่ง ซึ่งการดำเนินงานในอดีตเป็นการบริหารหุ้นเป็นหลัก ผลทำให้ประสบปัญหาขาดแคลนเงินทุนที่จะให้สมาชิกกู้ยืมและขาดเงินทุนหมุนเวียน ที่จะใช้ในการปรับปรุงสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของสมาชิกที่ต้องการความช่วยเหลือจากสหกรณ์ และกล่าวถึงสหกรณ์ในปัจจุบันในขณะนั้นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ได้แปลงรูปแบบการบริหารการเงินเป็นการบริหารหุ้น และเงินกู้โดยมีจุดประสงค์เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนเงินทุน โดยได้เริ่มเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงด้วยการเร่งระดมเงินทุนจากเงินรับฝากในปี 2535

เพื่อเป็นการพึ่งตนเองและขยายบริการแก่สมาชิกให้กว้างขวางขึ้นในลักษณะถาวร ซึ่งผลทำให้เงินฝากแสดงบทบาทสนับสนุนกิจการสหกรณ์ออมทรัพย์มากขึ้นนอกจากการเร่งระดมเงินฝากดังกล่าวแล้ว ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของเงินฝากคือ ภาวะการเงินของประเทศ โดยเฉพาะอัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารพาณิชย์ที่ได้ลดลงมาโดยตลอด นับได้ว่าส่งผลให้การระดมเงินฝากของสหกรณ์ออมทรัพย์มีมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งส่วนใหญ่จ่ายอัตราดอกเบี้ยเงินฝากระยะเวลา 1 ปี สูงกว่าธนาคารพาณิชย์จึงจูงใจให้สมาชิกหันมาใช้บริการเงินฝากของสหกรณ์ ผลดังกล่าวทำให้สหกรณ์สามารถสนองความต้องการกู้เงินของสมาชิกได้อย่างเพียงพอ และสามารถขยายวงเงินกู้ยืมประเภทต่างๆ ได้มากขึ้น ดังนั้นในระยะหลังรูปแบบในการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์หลายแห่ง จึงเปลี่ยนแปลงจากการบริหารหุ้นไปเป็นการบริหารเงินกู้และเงินฝาก ซึ่งรูปแบบการเงินในอนาคตที่อาจเป็นไปได้ คือการบริหารเงินให้กู้ยืม โดยอนาคตของสหกรณ์ออมทรัพย์จะมีความสดใส เจริญเติบโตรุดหน้าอย่างแน่นอน ถ้าสหกรณ์จะสนใจระดมเงินฝากในสหกรณ์ของตนให้เพียงพอแก่ความต้องการเงินกู้ของสมาชิก ซึ่งเชื่อได้ว่าความเจริญเติบโตของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทั้งในด้านการบริหารการเงิน สวัสดิการที่ทำให้แก่สมาชิกจะประสบความสำเร็จและทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ในอนาคตเป็นแบบอย่างที่ดี และสามารถให้ความช่วยเหลือทางการเงินและการบริหารงานอันเป็นประโยชน์ต่อขบวนการสหกรณ์ในประเทศไทย

สุดา เจริญพงศ์ไพบูลย์ (2536) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการ และผลดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยผลการศึกษาพัฒนาการของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ปรากฏภาพรวมว่า ในช่วงที่ผ่านมาสหกรณ์ออมทรัพย์เร่งระดมทุนเรือนหุ้นและรับฝากเงินมากขึ้น และพึ่งพาเงินทุนจากแหล่งภายนอกมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการกู้ยืมเงิน สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ชี้ให้เห็นว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ต่างๆ ควรเริ่มเตรียมหาแนวทางในการบริหารเงินที่แตกต่างไปจากเดิมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น กล่าวคือสหกรณ์ออมทรัพย์ต้องเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารหนี้สินและแสวงหาเงินทุนจากภายนอกเพิ่มขึ้น ทั้งจากการกู้ยืมและการรับฝากเงินจากสมาชิก ซึ่งการบริหารเงินรับฝากนี้มีความสำคัญมีความละเอียดอ่อน ซับซ้อนมากกว่าการบริหารหุ้นและต้องสามารถปรับตัวให้ทันกับสภาพเงินของประเทศ นอกจากนี้จะต้องมีการเตรียมพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน การให้บริการและเตรียมบุคลากรไว้รองรับด้วย

4.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านความมั่นคงและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันการเงิน

ภาณุพงศ์ นิธิประภา และอจนา วัฒนานุกิจ (2530) กล่าวว่า ความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการชำระหนี้สินของธนาคาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับขนาดของเงินกองทุนไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงทางด้านปล่อยเงินให้กู้ หรือจากการกู้ยืม ความมั่นคงของธนาคารนั้นก็มิใช่น้อยลง การศึกษาได้เปรียบเทียบขนาดของธนาคารพาณิชย์โดยพิจารณาเงินกองทุนเป็นสำคัญ จากนั้นจึงเชื่อมโยงไปถึงกลยุทธ์ในการดำเนินงานของแต่ละธนาคารในด้านการให้สินเชื่อ และขอบเขตการสร้างเงินฝาก นอกจากนี้ยังกล่าวว่าธนาคารพาณิชย์มีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งคือ มีสัดส่วนของเงินกองทุนต่อสินทรัพย์ต่ำ ความมั่นใจของประชาชนที่มีต่อธนาคารจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการอยู่รอดของธนาคาร ในกรณีที่ขนาดเงินกองทุนมีน้อย สินเชื่อขยายตัวเร็วกว่าเงินกองทุนและอัตราหนี้สูงสุด ถือว่าธนาคารแห่งนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ นั่นคือมีความมั่นคงต่ำ ดังนั้นถ้ามีความผิดพลาดในการตัดสินใจให้สินเชื่อเพียงเล็กน้อยก็สามารถนำไปสู่ความเสียหายใหญ่หลวงได้ และในตอนท้ายได้กล่าวว่าแหล่งที่มาของเงินกู้ และการใช้ไปของเงินทุนก็เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดความเสี่ยงและมีผลต่อความมั่นคงของธนาคารด้วยเช่นกัน สำหรับการวิเคราะห์ความมั่นคงของสถาบันการเงินนั้น ผู้วิจัยได้นำวิธีการทางสถิติที่เรียกว่า Discriminant analysis มาใช้ในการวิเคราะห์โดยใช้ตัวแปรที่แสดงถึงลักษณะสำคัญทางการเงินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจของธนาคาร 3 ประเภท คือ สภาพคล่อง (Liquidity) ความเพียงพอของเงินกองทุน (Solvency) และความสามารถในการทำกำไร (Profitability) ผลการศึกษาพบว่าในช่วงปี 2521-2523 ระบบธนาคารพาณิชย์มีฐานะสภาพคล่องส่วนเกินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง มีความสามารถในการทำกำไรต่ำลงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารขนาดกลาง และขนาดเล็ก ทั้งความเพียงพอของเงินกองทุนในระบบธนาคารพาณิชย์มิได้แสดงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์มีแนวโน้มเปลี่ยนไปในทิศทางที่เสื่อมถอยลง

บัณฑิต นิจถาวร และมาลี วีระกิจพานิช (2530) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับปัจจัยที่อาจมีผลต่อปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงินว่า มีปัจจัยสำคัญสี่ประการคือ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ พฤติกรรมของสถาบันการเงิน พฤติกรรมของภาพเศรษฐกิจที่มีใช้ภาคการเงินและพฤติกรรมของทางการที่มีผลต่อสถาบันการเงินซึ่งแต่ละปัจจัยสรุปประเด็นสั้นๆ ได้ดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ความแปรปรวน และความตกต่ำทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดความไม่มั่นคงต่อสถาบันการเงิน โดยผ่านความเสี่ยงในการให้กู้ยืมโดยผ่านการทำกำไรของธนาคาร กล่าวคือเมื่อเกิดภาวะดังกล่าวรายได้และรายจ่ายของระบบธนาคาร

พาณิชย์จะลดลงแต่รายได้ลดลงมากกว่ารายจ่ายกำไรจึงลดลงและการที่ธนาคารพาณิชย์ไทยมีความสัมพันธ์กับตลาดการเงินของโลกมากขึ้น อาจส่งผลให้มีความเสี่ยงมากขึ้นได้ เช่น เมื่อเกิดความไม่เชื่อมั่นในสถาบันการเงินแห่งหนึ่งก็อาจส่งผลต่อสถาบันการเงินอื่นที่เกี่ยวข้องกัน หรืออาจเป็นกรณีที่มีอาจปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตลาดการเงินที่เกี่ยวข้องอยู่นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่านโยบายของรัฐทั้งในด้านการเงิน การคลัง อาจก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินได้ เช่น กรณีที่รัฐดำเนินนโยบาย ขาดดุลมาตลอดทำให้รัฐต้องมาแข่งขันในการระดมเงินออมกับภาคเอกชน ทำให้สถาบันการเงินมีการเติบโตช้า และต้นทุนในการระดมทุนสูงขึ้น

2) ปัจจัยด้านพฤติกรรมของสถาบันการเงิน พฤติกรรมและโครงสร้างของสถาบันการเงินมีความเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงได้ เนื่องจากการที่การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ (Banking practice) ของไทยพึ่งรายได้จากการให้กู้ยืมเป็นหลักโดยการให้กู้ยืมนั้นอาศัยฐานเงินฝากเป็นแหล่งที่มาสำคัญ และอาจกู้ยืมจากแหล่งภายนอกด้วย ผลทำให้ธนาคารต้องรับความเสี่ยงจากความแปรเปลี่ยนไปของอัตราดอกเบี้ย (Interest risk) นอกจากนั้น ธนาคารไทยมีแนวโน้มที่จะแข่งขันในด้านที่มีใช้ราคา (Non-price competition) มากขึ้น ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรที่ไม่ถูกต้องตามหลักเศรษฐกิจและเพิ่มต้นทุนของธนาคารด้วย นอกจากนี้พบว่าสถาบันการเงินในไทยมีแนวโน้มให้ความสำคัญในการระดมเงินอมน้อยกว่าการให้กู้ยืม ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงได้ และผู้บริหารสถาบันการเงินก็มีส่วนทำให้เกิดความไม่มั่นคงได้ เนื่องจากกิจการของสถาบันการเงินมีแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ หากมีปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารไม่มีความสามารถ หนี้อล ขาดความตั้งใจ เนื่องจากมีงานรับผิดชอบหลายด้าน หรือผู้บริหารบางคนมุ่งเน้นด้านการขยายตัวของสินทรัพย์มากกว่าด้านคุณภาพก็ย่อมมีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงิน นอกจากนี้โครงสร้างทางการเงินของสถาบันการเงินก็มีบทบาทต่อความมั่นคงด้วยเช่นกัน ซึ่งปรากฏว่าสถาบันการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์แม้จะมีการพัฒนาทางการเงินค่อนข้างรวดเร็วในแง่ของการเพิ่มของสินทรัพย์ทางการเงิน แต่อัตราการเพิ่มของหลักทรัพย์ส่วนทุน (Equity securities) มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง และมีสัดส่วนของเงินกองทุนต่อสินทรัพย์ทางการเงินในอัตราน้อย ทำให้ต้องพึ่งเงินกู้และ/หรือเงินรับฝากมากขึ้น ซึ่งการเพิ่มดังกล่าวทำให้มีความเสี่ยงมากขึ้น นั่นคือ มีความมั่นคงลดลง

3) ปัจจัยด้านพฤติกรรมของภาคเศรษฐกิจที่มีใช้ภาคการเงิน งานวิจัยนี้ได้แบ่งภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง (Real sectors) เป็นภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจที่มีใช้ภาคการเงินและภาครัฐบาล ผลการศึกษาพบว่า ภาคต่างๆ พึ่งพาภาคการเงินมากขึ้น ผลทำให้ภาคต่างๆ มีความเสี่ยงสูงขึ้น และอาจก่อปัญหาให้แก่สถาบันการเงินซึ่งเป็นเจ้าหนี้ได้

4) ปัจจัยด้านพฤติกรรมของทางการมีการดำเนินมาตรการต่างๆ ของภาครัฐบาลมีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงิน ซึ่งส่วนมากมีลักษณะมุ่งแก้ปัญหามากกว่าจะกันมิให้เกิดปัญหา ทั้งยังมีความล่าช้าในการตรวจสอบ นอกจากนี้การตัดสินใจวิเคราะห์ข้อมูล และในการดำเนินมาตรการบางครั้งมีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้ไม่อาจป้องกันปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงินได้ทันทั่วถึง

สถาพร ชินะจิตร (2531) ได้ชี้ให้เห็นถึงความมั่นคงของสถาบันการเงินว่าความมั่นคงของสถาบันการเงินไม่ได้ขึ้นกับความใหญ่โต และอัตราการเติบโตบ่อยครั้งที่สถาบันการเงินที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วต้องประสบปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นตามมา เพราะเป็นการเติบโตที่ไม่มีคุณภาพ กล่าวคือ ขาดพื้นฐานในด้านความมั่นคงอย่างเพียงพอ และสิ่งที่เป็นพื้นฐานในด้านความมั่นคงนี้เป็นเรื่องที่ประชาชนทั่วไปจะพบเห็นได้ยาก ทั้งไม่มีหน่วยงานใดที่พร้อมจะให้ข้อมูลในด้านฐานะความมั่นคงของธนาคาร และสถาบันการเงินอื่นๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นตัวเลขหรือการแสดงให้เห็นฐานะความมั่นคงในวิธีการอื่นใด ในความเป็นจริงความมั่นคงต้องพิจารณาจากปัจจัยหลายด้านทั้งที่วัดได้ในเชิงปริมาณ และคุณภาพ ความใหญ่โตของสถาบันการเงิน และภาพพจน์ที่ปรากฏจากการโฆษณามีความสัมพันธ์กับความมั่นคงที่แท้จริงน้อยมาก และแสดงความคิดเห็นว่าส่วนมากนักศึกษาหรือนักวิชาการที่อิงกับหลักการที่เรียนมามากถือว่าเงินทุนที่เป็นของผู้ถือหุ้นเทียบกับหนี้สินหรือขนาดของกิจการเป็นเครื่องวัดความมั่นคงของกิจการซึ่งในโลกของความเป็นจริงเงินทุนที่ชำระแล้วหรือส่วนของผู้ถือหุ้นที่ปรากฏในบัญชีมักยึดถือเอาเป็นแก่นสารเสมอไปไม่ได้ ทั้งนี้เพราะส่วนของผู้ถือหุ้นดังกล่าวอาจไม่มีการนำเงิน เข้ามาลงทุนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ธนาคารหรือสถาบันการเงินอาจมีหนี้สินหรือสินทรัพย์ที่เสียหายอยู่โดยยังไม่ได้กันสำรองไว้อย่างเพียงพอ ซึ่งหากสำรองหรือตัดหนี้เสียเหล่านี้ทิ้งไปให้เหลือแต่สินทรัพย์ที่มีค่าจริงๆ แล้วสินทรัพย์สุทธิส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นที่แท้จริงอาจต่ำกว่าตัวเลขที่แสดงไว้ในบัญชีได้มาก ผู้เขียนได้อธิบายต่อไปว่า อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะสามารถประเมินมูลค่าของสินทรัพย์ที่มีค่าแท้จริงซึ่งแสดงถึงความสามารถที่จะชำระหนี้ได้ก็ตามในกรณีเช่นนี้ส่วนของผู้ถือหุ้นที่ประเมินได้ว่ามีอยู่อย่างแท้จริงก็เพียงวัดความสามารถที่จะชำระหนี้ได้ หากมีการนำสินทรัพย์ทั้งหมดที่มีอยู่ออกชำระหนี้และเป็นการวัดความมั่นคง ณ ขณะใดขณะหนึ่งเท่านั้น แต่ในสภาพที่เป็นจริงสถาบันการเงินเป็นองค์การธุรกิจที่มีความสืบเนื่อง ชำระหนี้เก่าและก่อหนี้ใหม่ขึ้นมากับให้กู้ยืมหมุนเวียนออกไปเรื่อยๆ ฉะนั้นความมั่นคงย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาสภาพธุรกิจภายในและภายนอกจะส่งผลกระทบต่อสินทรัพย์ที่เหลืออยู่ ดอนท่ายผู้เขียนได้แสดงทัศนะว่า การวัดความมั่นคงด้วยตัวเลขแม้จะมีการประเมินอย่างแหลมคมเพียงใดก็ยังไม่เพียงพอ

จำเป็นต้องพิจารณาพื้นฐานแห่งความมั่นคงอื่นที่จะทำให้สถาบันการเงินมีชีวิตแห่งความมั่นคงสืบต่อไปได้ดีในอนาคต ซึ่งพื้นฐานสำคัญดังกล่าวคือ

1) คุณภาพสินทรัพย์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อ ต้องเป็นสินเชื่อที่มีคุณภาพ และสามารถสร้างรายได้ให้แก่ธนาคารได้คุ้มกับต้นทุนของเงินและค่าใช้จ่ายต่างๆ

2) คุณภาพของการจัดการซึ่งแท้จริงอาจถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะรักษาความมั่นคง หรือทำให้สถาบันการเงินมีความเจริญก้าวหน้าดีขึ้น การจัดการที่ไม่ดี การขาดความรู้ความเข้าใจ ความหย่อนในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตของผู้บริหาร ทำให้กิจการไม่สามารถเจริญก้าวหน้าแล้วยังนำไปสู่ปัญหาการทุจริตในองค์กร การใช้วิจารณ์ญาณที่ไม่เหมาะสมและกระทบถึงความมั่นคงในที่สุด

นักพรณ ธารินทร์ (2535) กล่าวถึงเหตุผลในการถือเงินสดว่ามีด้วยกัน 4 ประการ ตามแนวคิดของ John Maynard Kenes ดังนี้

1) ถือไว้เพื่อเป็นรายจ่ายประจำวัน (Transation motive) ธุรกิจส่วนใหญ่ต้องมีรายจ่ายประจำ และในบางครั้งก็ต้องใช้เงินสดจ่ายประจำ เช่น ค่าซื้อวัตถุดิบ จ่ายค่าแรง ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าภาษี ฯลฯ การที่ธุรกิจมีเงินสดสามารถจ่ายค่าใช้จ่ายเหล่านี้ได้จะทำให้เจ้าหน้าที่เชื่อถือ และบางทีถ้าเป็นการจ่ายค่าสินค้าหรือวัตถุดิบก็จะได้รับส่วนลดเงินสด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อกิจการมากธุรกิจใดที่รายรับและรายจ่ายสอดคล้องในเวลาใกล้เคียงกันธุรกิจนั้นไม่จำเป็นต้องถือเงินสดไว้มาก

2) ถือไว้เพื่อเหตุฉุกเฉิน (Precautionary motive) บางครั้งธุรกิจอาจมีเหตุการณ์บางอย่างที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้น เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ภาวะเงินเฟ้อ การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน ทำให้ต้องการใช้เงินสดมากเกินปกติเราก็อาจต้องมีเงินสดสำรองไว้

3) ถือไว้เพื่อเก็งกำไร (Speculative motive) เพื่อลงทุนซื้อหลักทรัพย์ชั่วคราวในตอนที่ยกทรัพย์มีราคาต่ำ และนำไปขายตอนที่หลักทรัพย์มีราคาสูงเพื่อเอากำไร

4) ถือไว้ใช้เป็นเงินสดต่ำสุดตามที่ตกลงกับธนาคาร (Compensating balance requirement) ธุรกิจที่มีการติดต่อกับธนาคารจะต้องดำรงเงินสดในบัญชีของธนาคารไว้จำนวนหนึ่ง (ห้ามถอน) ตามข้อตกลงที่มีต่อกัน ทำให้ธุรกิจสูญเสียโอกาสที่จะนำเงินไปลงทุนที่อื่น และธนาคารก็สามารถนำเงินนี้ไปให้คนอื่นกู้ยืมเพื่อหาผลตอบแทนได้

เงินสดเป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สินหมุนเวียน และเป็นเครื่องชี้สภาพคล่องของกิจการ การจัดการเงินสดอย่างมีประสิทธิภาพย่อมเกิดประโยชน์สูงสุดแก่กิจการเพราะทำให้กิจการสามารถจ่ายชำระหนี้ จ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้ตามกำหนดเวลา และเพิ่มความเชื่อถือแก่เจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ยังทำให้กิจการสามารถได้ประโยชน์จากเงื่อนไขทางการค้าบางอย่าง เช่น การเอาส่วนลดเงินสด เพราะจะทำให้กิจการลดต้นทุนทางการเงินได้ในอัตราค่อนข้างสูงการจัดการเงินสดที่ดีนั้น

มิใช่ให้มีเงินสดมากหรือน้อยเกินไป ถ้ามีมากเกินไปจะทำให้เสียโอกาสในการถือเงินสดมาก ถ้ามีน้อยเกินไปจะทำให้เงินสดขาดมืออันส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือและชื่อเสียงของกิจการ ดังนั้นการจัดการเงินสดก็ต้องพิจารณาความเสี่ยงและผลตอบแทนควบคู่กันไป

กิตติภูมิ ทองเจริญ (2546) กล่าวว่า ความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นกับความสามารถในการทำกำไร และความสามารถในการชำระหนี้ของสหกรณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับขนาดของทุนของสหกรณ์ กล่าวคือ หากสหกรณ์ออมทรัพย์ใดดำเนินการเพื่อให้ได้รับอัตรากำไรในระดับสูงด้วยการปล่อยสินเชื่อแก่สมาชิกมากขึ้น ต้องรับภาระความเสี่ยงภัยสูงขึ้น ทั้งในด้านการใช้เงินทุน (โดยการให้กู้ยืมแก่สมาชิก) และด้านการจัดหาแหล่งเงินทุน (โดยการระดมเงินรับฝากและกู้ยืมเงินจากแหล่งภายนอกอื่นๆ) หากต้องรับภาระความเสี่ยงภัยสูงเมื่อเทียบกับขนาดของทุนส่วนของสหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์นั้นจะมีความมั่นคงทางการเงินน้อยลงและยังพบว่าสภาพคล่องทางการเงินมีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างชัดเจนกับระดับความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วย

ในส่วนของการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์ ได้อาศัยเครื่องมือทางสถิติที่เรียกว่า Discriminant analysis พบว่าตัวแปรสำคัญที่สามารถแบ่งแยกระหว่างกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ไม่มีความมั่นคง และกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีความมั่นคงได้อย่างถูกต้อง คือ ตัวแปรที่แสดงถึงความสามารถในการทำกำไร (ประกอบด้วยอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อรายได้ทั้งสิ้น และอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น) ผลการวิเคราะห์การจำแนกประเภทข้างต้นสามารถสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับใช้วิเคราะห์ความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในปัจจุบันได้ โดยสร้างขึ้นจากสมการ Discriminant ได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรงของการทำงานแล้วว่าสามารถใช้ได้โดยไม่มีผิดพลาดในการทำนาย สมการ Discriminant ที่ใช้สร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้า

$$D = -1.65 + 3.78V_6 - 17.11V_7$$

โดยที่ D = เลขดัชนี (Discriminant score)

V_6 = กำไรสุทธิ / รายได้ทั้งสิ้น

V_7 = กำไรสุทธิ / สินทรัพย์ทั้งสิ้น

สมการดังกล่าว สามารถบอกให้ทราบถึงฐานะทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในปัจจุบันได้ คือ หากสหกรณ์ออมทรัพย์ใดมีค่าคะแนนจำแนกน้อยกว่า -9.859 แสดงว่า

ไม่มีความมั่นคงทางการเงิน และหากมีค่ามากกว่า -2.273 แสดงว่าสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นมีความมั่นคงทางการเงิน

สุเทพ ฤชาชัย (2548) กล่าวว่า ปัจจัยที่กำหนดความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไทย นอกเหนือจากที่ธนาคารได้กำหนดอัตราเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงเพียงอย่างเดียวแล้ว ยังพบว่า ตัวแปรที่มีความสามารถในการแบ่งแยกประเภทนั้นมีเพียงจำนวน 8 ตัวแปร หรือ 8 อัตราส่วนทางการเงิน จากอัตราส่วนทางการเงินทั้งหมด 33 อัตราส่วน และทั้ง 8 อัตราส่วนนี้ ประกอบด้วย อัตราส่วนเงินฝากระหว่างธนาคารที่มีดอกเบี้ยต่อหนี้สินและระหว่างธนาคารที่มีดอกเบี้ย อัตราส่วนค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยเงินฝากต่อเงินฝาก อัตราส่วนค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อรายได้รวม อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนเงินกู้ยืมรวมต่อเงินกองทุน อัตราส่วนเงินกู้ยืมจากต่างประเทศระยะสั้นต่อเงินกองทุน อัตราส่วนจำนวนกันไว้เพื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้สินเชื่อ และอัตราส่วนดอกเบี้ยค้างรับต่อเงินให้สินเชื่อ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ ที่จะมากำหนดความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไทย นอกเหนือจากที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดและให้ความสำคัญกับอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงเพียงอย่างเดียว

จากการสร้างสัญญาณเตือนภัยทางการเงินเพื่อเป็นเครื่องมือในการระบุนภาวะวิกฤติธนาคารพาณิชย์ไทยล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์จริงนั้น ได้ค่าวิกฤติที่ใช้แบ่งแยกกลุ่มธนาคารที่มีความมั่นคงและไม่มีความมั่นคงออกจากกันเท่ากับ -1.326 โดยค่าวิกฤติที่เท่ากับ -1.326 นี้จะเป็นเกณฑ์ที่ใช้แบ่งแยก โดยเมื่อนำสมการแบ่งแยกประเภทที่ได้มาคำนวณหาว่ามีค่าดัชนีวัดความมั่นคงทางการเงินเท่าใดแล้ว ก็ต้องนำมาเปรียบเทียบกับค่าวิกฤติ หากดัชนีวัดความมั่นคง ที่คำนวณได้จากสมการนั้นมีค่าสูงกว่า -1.326 จะพยากรณ์ว่าธนาคารนั้นเป็นธนาคารที่มีความมั่นคงทางการเงิน ส่วนธนาคารใดที่ค่าดัชนีวัดความมั่นคงต่ำกว่า -1.326 แสดงว่าธนาคารนั้นไม่มีความมั่นคงทางการเงิน

เมื่อเปรียบเทียบการประหยัคต่อขนาดของธนาคารพาณิชย์ไทยกับความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงระยะเวลาเดียวกันแล้ว ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน คือ หากธนาคารพาณิชย์ใดมีการประหยัคต่อขนาดธนาคารพาณิชย์นั้นก็จะมี ความมั่นคงด้วย แต่หากธนาคารพาณิชย์ใดไม่มีการประหยัคต่อขนาดธนาคารพาณิชย์นั้นก็จะมี ความมั่นคงตามไปด้วย และการใช้อัตราส่วนทางการเงินล่วงหน้าก่อนเกิดวิกฤติการณ์ 2 ปี จะสามารถระบุความมั่นคงหรือไม่มั่นคงทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยได้ดีที่สุด ดังนั้น สมการแบ่งแยกประเภทที่ได้มานี้สามารถใช้เป็นสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า ที่จะส่งสัญญาณระบุนภาวะวิกฤติที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตล่วงหน้า 2 ปี

4.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านการประเมินความสำเร็จของสหกรณ์ออมทรัพย์

สุดา เจริญพงศ์ไพบุลย์ (2536) ได้ทำการศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์โดยทำการศึกษาเฉพาะส่วนประกอบของสภาพคล่อง แบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1) จากการศึกษาพบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องในรูปเงินสด และเงินฝากธนาคารเป็นส่วนใหญ่ มีส่วนน้อยที่ดำรงในรูปเงินลงทุนชั่วคราว จากความสำคัญของเงินลงทุนชั่วคราวที่มีต่อการดำรงสภาพคล่อง และต่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์ และจากผลการศึกษาที่พบว่าในปัจจุบันสหกรณ์ออมทรัพย์ต่างๆ ได้ให้ความสนใจและดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องในรูปเงินลงทุนชั่วคราวกันมากขึ้น

2) สหกรณ์ออมทรัพย์ส่วนใหญ่มีสภาพคล่องสูงโดยดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องในรูปของเงินสด และเงินฝากธนาคารเกือบทั้งหมด และปรากฏรายการเงินลงทุนชั่วคราวเพียงเล็กน้อย จึงเห็นว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ต่างๆ ควรดำรงสภาพคล่องในรูปเงินลงทุนชั่วคราวมากขึ้น ทั้งนี้อาจทำได้โดยถือตัวสัญญาใช้เงินของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด หลักทรัพย์ระยะสั้นของสถาบันการเงินอื่น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ เนื่องจากเป็นสินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนสภาพเป็นเงินสดได้ง่าย และให้ผลตอบแทนในระดับหนึ่ง

3) การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ให้ความสำคัญกับความเหมาะสมตามปริมาณธุรกิจของแต่ละสหกรณ์ และตามความต้องการกู้ยืมเงินของสมาชิกมากเป็นอันดับแรก สำหรับการคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัยหรือการให้ความคุ้มครองแก่สมาชิก ซึ่งเป็นทั้งเจ้าของและลูกค้าเงินฝากและการให้ความคุ้มครองแก่เจ้าหน้าที่ภายนอกมีความสำคัญรองลงมา

จากการศึกษาดังกล่าวพบว่าสหกรณ์ส่วนใหญ่ได้พยายามรักษาสภาพคล่องด้านการตอบสนองความต้องการกู้ยืมเงินของสมาชิก ด้วยการเร่งระดมเงินออมโดยรับฝากเงิน และ โดยเฉพาะการกู้ยืมแบบเบิกเงินบัญชีจากธนาคารพาณิชย์เพื่อเสริมสภาพคล่องให้สูงขึ้น